

Juan Carlos Sager (1929-2021)

Juan Carlos Sager: home polifacètic, avançat al seu temps

MARÍA POZZI
Centro de Estudios Lingüísticos y Literarios
El Colegio de México

GERARDO SIERRA
Grupo de Ingeniería Lingüística
Instituto de Ingeniería
Universidad Nacional Autónoma de México

TERMINÀLIA 27 (2023): 97-100 · DOI: 10.2436/20.2503.01.192
ISSN: 2013-6692 (impresa); 2013-6706 (electrònica)
<http://terminalia.iec.cat>

Juan Carlos Sager deixa un gran llegat no només de publicacions, sinó també de molts altres elements, igual d'importants. I els records d'aquests perduren en la memòria de tothom que el va conèixer i admirar. La majoria de persones que han abordat professionalment els llenguatges d'especialitat, la traducció, la lexicografia, la traducció automàtica, l'enginyeria lingüística, la tecnologia de la informació i, sobretot, la terminologia, han conegut en Juan Carlos a través de les seves paraules. Però els que vam tenir la fortuna de conèixer-lo personalment —perquè va fer-nos de professor o n'érem col·legues, companys o amics— el recordem, a més, com algú que, tot i que inicialment imposava i podia ser una mica distant, sempre va compartir desinteressadament els seus coneixements i les seves experiències acadèmiques, i amb qui vam establir una relació de confiança i respecte mutu.

El professor Sager va néixer a l'Argentina el 3 d'agost de 1929. Va iniciar els estudis universitaris a Tucumán. Tot i que era molt jove, ja tenia una curiositat i un interès científic molt grans pels temes més capdavanters en lingüística aplicada. Després, va anar als Estats Units, a la Universitat de Notre Dame, i més tard a la Gran Bretanya, a Manchester, on va romandre la resta de la seva vida i on es van gestar les seves aportacions més destacades.

Font: arxiu personal

Juan Carlos Sager: home polifacètic, avançat al seu temps

MARÍA POZZI I GERARDO SIERRA

Juan Carlos Sager va ser un home polifacètic, un pensador original, un professor generós i compromès, un escriptor prolífic, un innovador, un acadèmic visionari i un pioner en els camps de la traducció, la terminologia i la lingüística computacional. Era un avançat a l'època en què va viure.

En els àmbits acadèmic i de gestió universitària, en Juan es va distingir per les seves iniciatives creatives. Es va implicar activament en la creació del Departament de Llengües Modernes de la Universitat de Salford. El 1980, el van nomenar cap del Departament d'Estudis Europeus i de Llengües Modernes de la Universitat de Manchester - Institute of Science and Technology (UMIST). Va impulsar-hi canvis que van modernitzar el Departament i van donar-hi un gir avantguardista, tot introduint-hi les darreres novetats en informàtica per optimitzar el treball en lingüística aplicada, especialment en els camps de la traducció, la lexicografia i la terminologia. Va tenir un paper cabdal en la creació del Centre for Computational Linguistics (CCL), que tenia com a objectius principals generar recerca capdavantera en lingüística computacional i formar-hi estudiants d'arreu del món i en tots els nivells (des del grau fins al doctorat). En conseqüència, nombrosos països encara ara acullen investigadors i lingüistes computacionals amb carreres molt reeixides que van estudiar al CCL/UMIST.

En Juan fou ben reconegut en nombrosos àmbits europeus, atesa la seva capacitat de treballar i d'obtenir resultats, així com pels seus dots organitzatius. Per tant, és natural que s'hi atansessin per col·laborar-hi

en projectes com EUROTRA, de traducció automàtica entre les llengües de la Comunitat Econòmica Europea (precedents de l'actual Unió Europea), dut a terme entre 1978 i 1992. Sager sempre estava predisposat a explorar temes de recerca innovadors, de manera que el CCL/UMIST també va assolir l'èxit amb altres projectes europeus sobre lingüística en terminologia i lexicografia multilingües.

Alguns dels llibres que va publicar han esdevingut obres de referència dels temes de què s'ocupava, tant des d'un vessant acadèmic com pel que fa a la pràctica professional. La seva obra més influent en terminologia és *A practical course in terminology processing*, de 1990. Sager hi aborda l'estudi de la terminologia des de tres dimensions: la cognitiva, la lingüística i la comunicativa. La tesi de l'obra posa en entredit diversos fonaments exposats a la teoria general de la terminologia (TGT), proposada per Eugen Wüster i que Helmut Felber va publicar el 1979 a títol pòstum. Cal tenir en compte que en aquella època la TGT dominava bona part del treball fet i publicat fins aleshores en terminologia teòrica i aplicada. El *Course* també inclou alguns apartats sobre estandardització i gestió terminològica per a l'emmagatzematge, la recuperació i l'ús de la terminologia.

Cal recordar que Teresa Cabré va publicar l'any 1992 en català la seva primera gran obra en terminologia, *La terminologia. La teoria, els mètodes, les aplicacions*. Després, se'n van publicar les traduccions al castellà (1993) i a l'anglès (1999), i Sager va encarregar-se d'aquesta darrera. L'obra de Cabré coincideix amb Sager en alguns aspectes, com ara l'aproximació des d'aquestes tres dimensions cognitiva, lingüística i comunicativa. En destacar la dimensió comunicativa de l'essència i la raó de ser de la terminologia, Cabré va obrir la porta a noves posicions teòriques i metodològiques que predominen en terminologia avui, en particular, la teoria comunicativa de la terminologia (TCT) i les idees que n'han sorgit a posteriori. Des d'aleshores, una gran amistat va unir en Juan i na Teresa, un lligam de molts anys, que durà fins a la mort d'en Juan. Sens dubte, aquesta unió ha beneficiat molts terminòlegs.

Abans del *Course*, Sager va publicar, juntament amb David Dungworth i Peter McDonald, el volum *English special languages. Principles and practice in science and technology* (1980). Els autors hi presenten una anàlisi, una caracterització i una classificació detallada dels llenguatges d'especialitat. Més tard, va publicar dos llibres més: *Language engineering and translation. Consequences of automation* (1994), el qual descriu el paper de la tecnologia de la informació com a eina per a la traducció, i *Essays on definition* (2000), volum en què examina la teoria de la definició des de Plató i Aristòtil fins a l'època moderna des d'una perspectiva filosòfica i en el qual demostra la importància de les relacions semàntiques en el context de la terminologia.

En l'àmbit editorial, Sager també va deixar un llegat important. Va fundar tres revistes científiques de gran prestigi (o va ser-ne redactor en cap), cadascuna de les quals s'ha consolidat com un espai de debat internacional dels àmbits respectius. La Comissió de les Comunitats Europees (actualment, la Unió Europea) el va convidar a ser el primer editor en cap de *Multilingua*, una revista que tracta de temes de comunicació relacionats amb la diversitat cultural i lingüística, i explora com es podria aplicar la tecnologia lingüística per resoldre, almenys parcialment, els problemes associats a aquestes noves realitats. El primer número va aparèixer l'any 1982 a Mouton Publishers (ara, De Gruyter Mouton). La segona revista, la fundació de la qual va promoure sense defallir, va ser *Meta* (Presses de l'Université de Montréal). Aquesta revista està especialitzada en traducció, interpretació, estudis de traducció, estudis de terminologia comparada, traducció assistida per ordinador i documentació. Per acabar, però no per això menys important, Sager va contribuir a endegar-ne una tercera: *Terminology* (John Benjamins), una revista que aborda problemes lingüístics de la traducció (com l'ambigüitat) i la comunicació interdisciplinària; tracta, a més, de la representació del coneixement, les eines de la tecnologia de la informació i les bases de dades terminològiques. Se'n publicà el primer volum el 1994, al qual Sager va contribuir amb tres articles (primer volum, números 1 i 2): «Terminology: Custodian of knowledge and means of knowledge transfer», «What's wrong with "terminology work" and "terminology science"?» i, juntament amb Marie-Claude L'Homme, «A model for the definition of concepts: Rules for analytical definitions in terminological databases». Entre 1994 i 2015 va ser editor assessor de *Terminology* i de la *Language Companion Series* (John Benjamins).

Per si no n'hi hagués prou, J. C. Sager també va assessorar diversos organismes nacionals i internacionals. Entre d'altres, hi ha la Unió Europea, la UNESCO, l'INFOTERM o la British Standards Institution (BSI), organisme britànic membre de l'Organització Internacional per a la Normalització (ISO), en el qual va dirigir l'equip britànic de treball de l'ISO/TC 37 (Terminologia: principis i coordinació), que actualment té la denominació ISO/TC 37 (Llengua i terminologia).

No en va, l'any 2001 va rebre el Premi Eugen Wüster per la seva contribució destacada a la terminologia.

En Juan era un ésser humà singular. Tal com tenia interessos acadèmics diversos, la seva vida privada també era polièdrica: gaudia de la companyia de família i amics, viatjava, sortia en bicicleta, nedava, passejava pels jardins Fletcher Moss i s'atansava a peu fins a Didsbury a comprar habitualment. S'apassionava amb l'art, la literatura, la música, la filosofia, el menjar gourmet, els trencaclosques i convidant gent a casa. El seu company sentimental durant molt de temps, Giovanni Pontiero, el complementava a la perfecció: era un

acadèmic destacat, tenia sentit de l'humor i el do de la conversa, i era un cuiner excel·lent. En Giovanni traduïa Saramago a l'anglès i va guanyar diversos premis europeus per la seva tasca. L'últim, de fet, el va rebre només unes setmanes abans de morir, el dia del seu seixanta-dosè aniversari, el 10 de febrer de 1996.

1, The Grove, Didsbury... Qui podrà oblidar mai els dinars o sopars als quals vam tenir el plaer d'assistir? Arribàvem tots puntuals, no hi romaníem en excés i habitualment marxàvem tots plegats. La taula, parada amb gran exquisidesa, s'engalanava amb tot de fineses. I el menjar... Quin menjar! En Giovanni sempre preparava un plat diferent i, des d'aquella cuina minúscula, dissenyava un menú farcit de menges refinades. Tothom gaudia escoltant les històries d'en Giovanni hores i hores, segurament ornamentades, de les moltes aventures que havien viscut arreu del món. En Juan, en canvi, acostumava a ser molt callat; de tant en tant, però, s'escapava a la cuina i tornava amb vi o alguna cosa per menjar. Potser només era tímid? L'atabalava el caràcter extravertit d'en Giovanni? De vegades, ho semblava. En ocasions, però, feia comentaris irònics, sarcàstics i directes, molt típics d'ell. Probablement allò era només una cuirassa darrere de la qual s'amagava el veritable Juan Carlos: un home honest i sensible.

Després que en Giovanni morís, la vida d'en Juan es va capgirar. Mai no s'hauria imaginat sobreviure-li durant quasi vint-i-cinc anys exactes. Va haver d'aprendre a viure sol de nou i, malgrat que la seva vida social no es va apagar, certament va minvar. Aquells sopars van tornar-se tardes de te, pastes i galetes; si el temps ho permetia, se celebraven al jardí o al saló d'hivern, els seus dos indrets preferits. Aquests dos racons van testimoniar converses llargues i fructíferes, tant de temes acadèmics com d'altres. Amb més temps lliure, l'any 1997, un any després de la mort d'en Giovanni, en Juan el va homenatjar amb el llibre *The dialogue of the translator*. Giovanni Pontiero, editat per Pilar Orero i ell mateix.

En Juan sempre es va mantenir actiu. Molts de nosaltres, segurament, el recordem al capdamunt d'una escala tot reparant el sostre o arreglant una canonada, cuidant aquell jardí magnífic, fent dissabte o llegint i revisant els manuscrits d'amics, de companys de feina o d'antics deixebles que s'hi adreçaven per tal de conèixer-ne el parer i saber si eren prou bons per a publicar-los.

Molts dels deixebles de Sager que tenien fills petits a l'inici eren reticents a dur-los amb ells a casa del professor, per si s'avorrien o es portaven malament. Però mai no va ser així. Sempre s'hi mostrava afable, els explicava històries captivadores i els ensenyava els darrers trencaclosques i escenografies de cartró que tenia, alguns dels quals els va regalar als fills d'en Gerardo Sierra. Ells els atresoraran per sempre. En resum, els nens estaven encantats d'anar a visitar el professor Sager.

Juan Carlos Sager: home polifacètic, avançat al seu temps

MARÍA POZZI I GERARDO SIERRA

Després d'una vida llarga, interessant i fructífera, Juan Carlos Sager ens va deixar a Manchester el 18 de febrer de 2021, com a conseqüència de l'ictus que havia patit uns dies abans. Poca gent va poder assistir al funeral, per dues raons. Primera: preferia un comiat molt senzill. Segona: s'havien decretat una sèrie de restriccions, a causa de la COVID-19, que restringien les reunions de persones.

Sempre el recordarem per tot allò que va ser: un home únic i un mentor esperonador, avançat a la seva època. Sempre romandrà amb nosaltres i sempre ens meravellarem de com un sol home va ser capaç de transformar tantes vides professionals. ✿

MARÍA POZZI

És professora i investigadora del Centro de Estudios Lingüísticos y Literarios del Colegio de México. Es va doctorar en lingüística computacional a l'Institut de Ciència i Tecnologia de la Universitat de Manchester (UMIST). Les seves àrees d'especialitat són la terminografia, la lexicografia infantil, la normalització

terminològica i la neologia. L'any 2006 va rebre el Wüster Special Prize. Ha col·laborat en més de 30 diccionaris especialitzats i en un nombre semblant de normes ISO; les seves publicacions inclouen més de 100 articles en revistes, capítols de llibres i actes de congressos.

GERARDO SIERRA

És investigador titular de l'Institut de Ingenieria de la Universidad Nacional Autónoma de México, on va fundar i liderar el Grupo de Ingenieria Lingüística. Va fer el doctorat en lingüística computacional a l'Institut de Ciència i Tecnologia de la Universitat

de Manchester (UMIST). Les seves especialitats són la terminològica, la lingüística de corpus i l'extracció d'informació. Ha publicat tres llibres i més de 200 articles en revistes, capítols de llibres i actes de congressos.